

MARKUS HANNILA

Max Stirnerin elämä

Johann Kaspar Schmidt syntyi 25. lokakuuta 1806 Bayreuthissa silloisessa Preussissa keskiluokkaisen perheen ainoaksi lapseksi. Hänen isänsä kuoli pojan ollessa puolivuotias. Johann Kasparin äiti meni uusiin naimisiin itseään vanhemman apteekkarin kanssa 1809, ja perhe muutti Kulmiin. Poika palasi Bayreuthiin 1818 aloittaakseen lukionkäynnin. Kouluvuosilta periytyy hänen käyttä-

mänsä pseudonyymi Max Stirner, jonka hän sai korkean otsansa (saks. *Stirn*) takia. Stirner valmistui hyvin arvosanoin ja aloitti filosofian opinnot Berliinin yliopistossa 1826. Hän opiskeli Hegelin ja Schleiermacherin alaisuudessa. Äidin mielenterveysongelmien takia opinnot eivät kuitenkaan menneet niin hyvin kuin olisi toivonut, eikä Stirner saanut yliopistollista opetuspatenttia. Vuonna 1837 hänen isäpuolensa kuoli ja äitinsä kirjoittautui mielisairaalaan, jossa vietti lopun ikänsä. Stirnerin samana vuonna solmima avioliitto päättyi 1838, kun hänen vaimonsa kuoli lapsivuoteeseen.

Stirner aloitti 1839 opettajana yksityisessä tyttökoulussa ja alkoi viettää kaksoiselämää. Hän liikkui Berliinin radikaalien avantgardistien ja poliittisten aktivistien joukoissa. Stirner oli 1841 lähtien säännöllinen tuttavuus nuorhegeliläisten suosimassa Hippelin viinituvassa. Siellä viettivät aikaansa muun muassa Bruno Bauer, Friedrich Engels, Moses Hess ja David Strauss. Stirner aloitti kirjallisen toiminnan pseudonyymillään kirjoittamalla artikkeleita ja runoja erinäisiin lehtiin. Hippelin viinituvassa hän tapasi toisen vaimonsa Marie Dährnhardtin, jonka kanssa hän oli nai-

misissa 1843–1846. Marie oli aikansa poikkeusnainen: hän käytti housuja, tupakoi ja vietti aikaansa kapakoissa. Maxin ja Marien häät olivat muodollisesti epäviralliset, tai oikeastaan surkuhupaisat. Seremonia toimitettiin Maxin ja Marien asunnossa, jossa pastori Marot'n otti vastaan paitasillaan korttia pelaava ja oletettavasti humalainen sulhanen sekä hänen todistajansa Bauer ja Ludvig Bühl. Morsian saapui myöhässä ja arki-vaatteissaan. Asunnosta ei löydetty Raamattua, joten poppoo lainasi opuksen naapurista. Kukaan ei ollut muistanut ostaa sormuksia, joten pari vihittiin Bauerin kukka-

rosta irrotetuilla kuparirenkailla.

Stirner alkoi 1843 valmistella ainoaa merkittävää kirjaansa *Der Einzige und sein Eigentum*, joka ilmestyi loppuvuodesta 1844. Teos herätti suurta huomiota, ja hetken aikaa Stirner oli etujoukkolaisten huulilla. Kritiikkiä tuli esimerkiksi Ludwig Feuerbachilta. Karl Marxin *Deutsche Ideologiasta* suurin osa on Stirnerin arvostelua. Eräät tutkijat ovat Lawrence Stepelevichin tapaan esittäneet *Der Einzigen* vaikuttaneen merkittävästi siihen, että Marx sanoutui irti Feuerbachin humanismista ja ryhtyi kehittämään dialektista materialismiaan. Stirnerin julkaisu

oli tapahtuma itsessään, sillä kiristynyt sensuuri uhkasi kaikkien radikaalien kirjojen julkaisua. Leipzigin väljemmän sensuurin takia kirjan kustantaja oli sikkäläinen Otto Wigand. Nidettä toimitettiin salaa kirjakauppoihin, mutta silti Leipzigin viranomaiset onnistuivat takavarikoimaan osan painoksesta. Kirja oli hetken kielletty, mutta sitten se vapautettiin sensuurista 'liian omituisena ollakseen vaarallinen'. Preussissa nimeke kiellettiin lähes 1800-luvun loppuun asti. Teos ei kuitenkaan ollut kaupallinen menestys: sanouduttuaan irti opettajan työstään 1844 Stirnerit elivät vaimon perintörahoilla.

Stirner aloitti 1845 yhteistoiminnallisesti maitokaupan pidon, mutta radikaalien yritys ei saanut asiakkaita, maidot happanivat ja Marien perintö hupeni. Stirner eli vuoden 1846 lainarahalla, kunnes Marie jätti hänet. Stirner saksansi 1845–1847 Adam Smithin *Wealth of Nationsia*. Hänen käännöksenään ilmestyi 1847 Jean-Baptiste Sayn taloustieteellisiä tekstejä.

Stirnerin toimittama ja esipuheistama vallankumouksen historia, *Geschichte der Reaction*, julkaistiin 1852. Kaksiosaiseen teokseen on koottu muun muassa August Comten ja Edmund Burken kirjoituksia. Avioeronsa jälkeen Stirner vaihtoi asuntoa usein vältelläkseen vuokranmaksua, mutta vuosina 1853 ja 1854 hän joutui lyhyiksi ajoiksi vankilaan

maksamattomien velkojensa takia. Stirner kuoli 1856 asunnossaan Berliinissä hyönteisen pureman aiheuttamaan tulehdukseen 49-vuotiaana. 28. kesäkuuta pidetyissä hautajaisissa ei tietävästi ollut läsnä muita kuin hänen vanhat nuorhegeliläiset ystävänsä Bauer ja Bühl, jotka maksoivat hautajaiskustannukset, sekä Stirnerin vuokraemäntä rouva Weiss. Stirnerin hauta oli pitkään ilman hautakiveä. Bühl oli aloittanut keräystä hautakiven hankkimiseksi, mutta vasta 1892 haudalle pystytettiin hautakivi, jonka kustansi Stirnerin elämäkerturi John Henry Mackay.

1890-luvulla Stirnerin filosofia nousi arvossaan, kun hänen kirjoituksensa alettiin nähdä Friedrich Nietzschen ajatuksia ennakoivina. Kiinnostuksen aallossa *Der Ein-*

zigesta otettiin uusi painos 1893. Se käännettiin ranskaksi (1900), tanskaksi (1901), espanjaksi (1901), italiaksi (1902), venäjäksi (1906), amerikanenglanniksi (1907), hollanniksi (1907), ruotsiksi (1910) ja japaniksi (1920). Uusintapainoksen ja käännösten myötä Stirnerin teos eksyi lukuisten muiden lisäksi niinkin erilaisten hahmojen kuin Max Ernstin, Marcel Duchampin, Carl Schmittin, Benito Mussolinin, Albert Camus'n, Martin Buberin, Erich Frommin, Rudolf Steinerin ja Ernst Jüngerin käsiin. Myöhemmin kirja on käännetty myös katalaaniksi (1986), kreikaksi (2002), portugaliksi (2004) ja puolaksi (2005). Englanninkielisiä ja saksankielisiä painoksia on ilmestynyt useita.